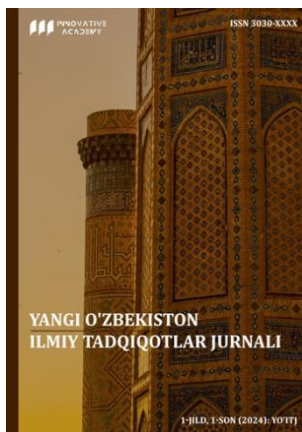

MUSTAQILLIK DAVRIDA O'ZBEKISTON TRANSPORT INFRATUZILMASINING RIVOJLANISH TARIXI

Lutfullayeva Omina Ziyodilla qizi

Millat Umidi universiteti

Xalqaro moliya va bugalteriya fakulteti 1-kurs

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17520927>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 1-noyabr 2025 yil

Ma'qullandi: 3-noyabr 2025 yil

Nashr qilindi: 4-noyabr 2025 yil

KEY WORDS

ABSTRACT

Mazkur maqolada mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida transport infratuzilmasining shakllanishi va jadal rivojlanish bosqichlari tahlil qilinadi. Mustaqillik davri mamlakat hayotida yangi sahifa ochdi — yo'l-transport tizimi iqtisodiyotning tayanch sohasiga aylandi. Avtomobil va temir yo'l tarmoqlarining kengayishi, havo va metro yo'nalishlarining zamonaviylashuvi, xalqaro transport koridorlarining yaratilishi O'zbekistonning jahon iqtisodiy makoniga integratsiyalashuvini tezlashtirdi. Maqolada "O'zbekiston temir yo'llari" aksiyadorlik jamiyati faoliyati, "Afrosiyob" tezyurar poyezdlari, yangi avtomagistrallar va aeroportlarning qurilishi misolida mamlakat transport sohasidagi tub islohotlar yoritilgan. Shuningdek, ushbu o'zgarishlarning ijtimoiy hayotga, mamlakatning iqtisodiy mustaqilligiga va xalq farovonligiga ta'siri badiiy ruhda ifodalangan. Transport infratuzilmasining rivoji — bu nafaqat yo'llar va temir izlar tarixi, balki O'zbekistonning yangilanish, taraqqiyot va mustaqillik yo'lidagi g'alabalari tarixidir.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan 1991-yil 31-avgust sanasi xalqimiz tarixida buyuk burilish nuqtasiga aylandi. Shu kundan boshlab mamlakatimiz o'z siyosati, iqtisodiy yo'nalishi va infratuzilma siyosatini mustaqil belgilash imkoniyatiga ega bo'ldi. Mustaqillik yillarida iqtisodiy taraqqiyotning eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida transport infratuzilmasini rivojlantirish masalasi kun tartibiga qo'yildi.

Transport tizimi — bu nafaqat odamlarni manzildan manzilga eltuvchi vosita, balki mamlakatni birlashtiruvchi, iqtisodiy hayotni harakatga keltiruvchi tomirdir. Shu bois mustaqillikning dastlabki yillaridanoq yo'l, temir yo'l, havo va metropoliten tarmoqlari bosqichma-bosqich yangilandi. Mazkur maqolada aynan shu jarayonlar — O'zbekiston transport infratuzilmasining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari yoritiladi.

Asosiy qism

I. Mustaqillikning dastlabki yillarida transport tizimini shakllantirish

1990-yillar boshida O'zbekiston sobiq ittifoqdan meros bo'lib qolgan, markazga yo'naltirilgan transport tizimiga ega edi. Mustaqillikdan so'ng mamlakat o'zining milliy manfaatlariga asoslangan transport siyosatini ishlab chiqishga kirishdi. 1994-yilda "O'zbekiston temir yo'llari" aksiyadorlik jamiyati tashkil etildi. Shu orqali respublika ichida temir yo'l tarmoqlari mustaqil boshqaruv ostiga o'tkazildi.

O'sha yillarda ichki avtomobil yo'llarini ta'mirlash, viloyatlararo bog'lanishni yaxshilash va yangi yo'nalishlarni ochish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi. "Toshkent-Termiz", "Toshkent-Nukus" kabi magistral qayta qurildi. Mustaqillikning ilk o'n yilligi O'zbekiston transport mustaqilligining poydevorini qo'ydi.

O'zbekiston havo yo'llari aviakompaniyasi bugungi kunda kelib dunyoning deyarli barcha yirik shaharlari bilan o'z havo yo'nalishlarini yo'lga qo'ygan. O'zbekistonda jami bo'lib 54 ta aeroport mavjud va ularning 10 ga yaqin aeroporti 3000 m dan oshiq bo'lgan uchish qo'nish maydoniga ega. Toshkent xalqaro aeroporti O'zbekistondagi eng katta aeroport hisoblanadi va Yevropaning, Osiyoning va Amerikaning katta shaharlari bilandir.

II. 2000–2016-yillarda modernizatsiya va kengayish davri

Yangi ming yillikda transport infratuzilmasi jadal rivojlanish bosqichiga kirdi. Mamlakatda "Afrosiyob" tezyurar poyezdlari qatnovi yo'lga qo'yildi. Toshkent-Samarqand, keyinchalik Buxoro va Qarshigacha bo'lgan tezyurar yo'nalishlar ishga tushdi.

O'zbekiston Respublikasi hududida 2005-yilgi ma'lumotlarga muvofiq 84000 km yo'llar mavjud ularning 72 km qismiga yangi tekis asfalt yotqizilgan. Bu yo'llarning asosiy qismi Toshkent shahri tashqarisida va viloyatlarda hisoblanadi. Qamchiq dovoni, avtomobil yo'llari miqyosida juda katta ahamiyatga ega, chunki u Toshkentni Farg'ona vodiysi bilan bog'laydi. Dovonning balandligi 3000 kmga boradi va unda yengil va og'ir yuk avtomobillari bema'lol yura oladi.

Toshkent shahrini Qashqadaryo va Surxondaryo bilan bog'lovchi muhim yo'l bo'limlaridan hisoblangan avtomobil yo'li 2006-yilda ta'mirdan chiqarilgan va yo'lining eniga kengaytirilgan. Toshkent shahri o'rab turadigan Toshkent katta halqa yo'lining uzunligi 70 kmni tashkil etadi va u doimiy tarzda ta'mirlanib turadi. Toshkent va Samarqandni bog'lab turadigan Toshkent-Samarqand katta avtomobil yo'li 4 bo'lakli tekis yo'llardan biri hisoblanadi. Uning uzunligi 300 km ni tashkil etadi.

Toshkent metropoliteni kengaytirildi, yangi "Yunusobod" liniyasi ishga tushdi. Avtomobil yo'llari qurilishi davlat dasturlariga kiritilib, xalqaro tranzit koridorlarini yaratish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqildi. Shuningdek, Toshkent, Samarqand, Buxoro, Urganch kabi xalqaro aeroportlar zamonaviylashtirildi.

Bu davrda transport sohasiga sarmoya kiritish nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minladi, balki mamlakat turizm salohiyatini ham oshirdi. Shu orqali O'zbekiston Markaziy Osiyoning transport markaziga aylana boshladi.

III. 2017-yildan hozirgacha: innovatsion yondashuvlar davri

Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida transport infratuzilmasini isloh qilish yangi bosqichga ko'tarildi. "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi doirasida avtomobil yo'llarini yangilash, ekologik toza transport vositalarini joriy etish, logistika tizimini raqamlashtirish ishlari kengaytirildi.

2019-yilgi ma'lumotlarga ko'ra O'zbekistonda jami bo'lim temir yo'llarning umumiy uzunligi 7400 km dan ortiqni tashkil etadi va bu uzunlikdagi temir yo'llarning 1300 kmga yaqin qismi

elektrlashtirilgan hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi ko'p tarmoqli temir yo'l lineasini deyarli barcha tarmoqlari Toshkent shahri bilan bog'langan. O'zbekiston temir yo'l tizimida O'rta Osiyodagi qo'shni davlatlar bilan temir yo'l aloqa yo'nalishlari bog'langan. Jumladan, Qozoqiston, Qirg'iziston, Afg'oniston, Tojikiston, Turkmaniston bilan temir yo'l aloqa linealari mavjud.

O'zbekiston temir-yo'l linealari tarixidagi katta voqealardan biri Toshkent-Samarqand tezyurar temir yo'li qurilishi va ochilishi bo'lgan. Mazkur tezyurar temir yo'l lineasi 2011-yili foydalanishga topshirilgan. O'zbekiston temir yo'llari aksiyadorlik kompaniyasi asosiy kompaniya hisoblanadi. Yevropaning ko'pgina shaharlari bilan temir yo'l aloqalari mavjud, masalan, Moskva, Kiyev, Ufa, Chelyabinsk, Penza, San Peterburg. Qozoqistonning Olmota shahri orqali Xitoy Xalq Respublikasiga ham o'tish imkoni mavjud.

Toshkent shahrida joylashgan Toshkent metrosi O'rta osiyodagi yagona metro hisoblanadi. U jami bo'lib 50 ta bekat mavjud.

Yangi xalqaro yo'nalishlar — "Toshkent-Andijon-O'sh-Qashg'ar", "Termiz-Mozori Sharif-Kobul-Peshovar" kabi transport loyihalari amalga oshirilmoqda. Bu loyihalar O'zbekistonni Janubiy va Sharqiy Osiyo davlatlari bilan bog'lovchi muhim ko'priikka aylantiradi.

Shuningdek, "Toshkent" metropolitenining yerusti tarmog'i ("Yangi halqa yo'li") ishga tushirildi. Bu transport sohasida innovatsion yondashuv va ekologik barqarorlikka qaratilgan yangi qadamlardan biridir.

Xulosa

O'zbekiston mustaqillik yillarida o'zining transport infratuzilmasini tubdan yangiladi. Avvallari boshqa markazlarga qaram, cheklangan imkoniyatlarga ega tizim bugun mustaqil, mustahkam va xalqaro ahamiyatga ega tarmoqqa aylandi. Bu o'zgarishlar nafaqat iqtisodiyotning, balki xalqning hayot sifati, harakati va tafakkurining yangilanishida ham muhim rol o'ynadi.

Mustaqillik davrida O'zbekistonda transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish va rivojlantirish bo'yicha faol ishlar amalga oshirildi. Yangi texnologiyalarning joriy etilishi, zamonaviy transport yo'laklari va avtomobil yo'llarining yaratilishi, shuningdek, transportni boshqarish tizimining takomillashtirilgani soha samaradorligini sezilarli darajada oshirib, transport xizmati ko'rsatish sifatini oshirdi.

Bugungi kunda O'zbekistonning transport infratuzilmasi temir yo'l, avtomobil, havo va suv transporti tizimlarini o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, mamlakat Yevropa va Osiyoni bog'laydigan ko'plab transport yo'nalishlari chorrahasida joylashgani tufayli xalqaro yuk tashish yo'nalishidagi muhim tranzit punktiga aylanadi.

Bugungi kunda O'zbekistonning har bir yo'li — bu mehnat, fidoyilik va kelajakka ishonch yo'lidir. "Afrosiyob" tezyurar poyezdlari, yangi avtomagistrallar, xalqaro aeroportlar va metropoliten tarmoqlari mamlakatning zamonaviy qiyofasini belgilab bermoqda. Bu infratuzilmaviy o'zgarishlar xalqaro aloqalarni mustahkamlab, O'zbekistonni mintaqaning muhim transport markaziga aylantirdi.

Shu bilan birga, transport tizimi rivoji mamlakatning iqtisodiy mustaqilligini yanada mustahkamlab, xalq farovonligini oshirishda beqiyos o'rin tutmoqda. Mustaqillik O'zbekistonga o'z yo'lini, o'z yo'nalishini tanlash baxtini berdi. Endilikda har bir yo'l, har bir ko'prikk, har bir temir iz — bu O'zbekiston xalqining mehnatsevarligi, birligi va taraqqiyotga intilishining timsolidir.

Demak, transport infratuzilmasining rivojlanish tarixi — bu shunchaki texnik jarayon emas, balki Yangi O'zbekistonning bunyodkorlik, yangilanish va g'alaba tarixi hisoblanadi.
Foydalanilgan adabiyotlar

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – Toshkent: O'zbekiston, 1997.
2. O'zbekiston tarixi. 11-sinf uchun darslik / A. Ahmadov, R. Jo'rayev va boshq. – Toshkent: "Cho'lpon", 2022.
3. "O'zbekiston temir yo'llari: kecha va bugun." – Toshkent: O'zbekiston Temir Yo'llari AJ nashriyoti, 2019.
4. O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi rasmiy hisobotlari (1994–2023-yillar).
5. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi." – Toshkent: "O'zbekiston", 2021.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari: transport sohasidagi islohotlar to'plami (2017–2024-yillar).
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy axborot agentligi (UzA) va "Dunyo" axborot agentligi maqolalari (transport va infratuzilma mavzulari bo'yicha).

INNOVATIVE
ACADEMY